

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Анотація. Розглянуто формування ресурсної бази банків за рахунок вкладних операцій та показники їх аналізу; розроблено рекомендації щодо вдосконалення депозитної політики банків.

Аннотация. Рассмотрены формирование ресурсной базы банков за счет вкладных операций и показатели их анализа; разработаны рекомендации по совершенствованию депозитной политики банков.

Annotation. The formation of the resource base of banks through deposit operations and performance analysis are considered, recommendations to improve the banks' deposit policy are developed.

Ключові слова: банк, банківська система, депозити.

Перспективи розвитку депозитної діяльності банків є актуальними, особливо в період, коли в Україні спостерігаються фінансово-економічні проблеми, пов'язані з наслідками світової кризи, яка породила ряд негараздів як соціального, так і економічного характеру. Світова фінансова криза 2007 – 2009 рр. вплинула на економіку майже всіх країн світу, не минула й Україну. Часті коливання курсу долара, чутки про банкрутство окремих великих банків схвилювали багатьох українців. Основною проблемою є те, що вкладники, втративши довіру до банківських установ, почали забирати гроші з депозитних рахунків. Це значно ускладнило подальшу депозитну та кредитну політику банківських установ.

Підвищенням ефективності депозитних операцій займалися такі видатні вчені та спеціалісти, як: Васюренко О. В. [1], Дмитрієва О. А. [2], Мороз А. М. [3], Неізнестна О. В. [4] та ін. Вони присвячували свої праці проблемам покращення та вдосконалення банківської системи загалом і депозитним операціям зокрема.

Метою написання даної статті є вдосконалення методики аналізу депозитних операцій банків, а також можливі шляхи вдосконалення депозитної політики.

Об'єктом дослідження є депозитні операції банків.

Предметом дослідження є методи і показники аналізу депозитних операцій.

Банк – юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків [5].

Ефективна діяльність банків та масштаби їх операцій залежать від обсягу ресурсів, якими вони володіють. Залучені кошти банків покривають більшу частину всієї потреби у грошових ресурсах для здійснення операцій, насамперед кредитних. Більшість ресурсів банку формуються завдяки залученню коштів, серед яких можна виділити: кошти клієнтів, більшу частину яких становлять депозити та пасиви в управлінні – це отримані банком кредити, виставлені на грошовий ринок довгострокові зобов'язання. Саме депозитні вклади відіграють важливу роль у формуванні ресурсної бази банку і слугують мірилом довіри та визнання діяльності банку вкладниками [6].

Вклад (депозит) – це кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору [5].

За строками використання коштів вкладу (депозити) клієнтів банку поділяють на: вклади (депозити) на вимогу; строкові вклади (депозити). До вкладів на вимогу належать залишки тимчасово вільних коштів клієнтів банку на поточних рахунках, які надаються не на визначений термін, та можуть бути вилучені в будь-який час [7, с. 69].

Депозити до запитання – це кошти, які можуть бути вилучені клієнтами у будь-який час, тобто термін зберігання коштів не обумовлюється. У більшості комерційних банків депозити до запитання мають найбільшу частку в структурі зобов'язань банку [1, с. 187].

Строкові депозити – це кошти, розміщені клієнтом банку на депозитних рахунках на визначений строк. У складі строкових вкладів виокремлюють власне строкові вклади і ощадні вклади. Власне строкові вклади відкриваються усім клієнтам банку. До них відносять депозити овернайт – це депозити, які залучені на термін, не більший одного операційного дня. Ощадні вклади – це вклади населення, які розміщені у банках з метою зберігання та нагромадження і відкриваються тільки фізичним особам [7, с. 70].

При аналізі обсягу депозитів банку важливою є як їх кількісна, так і якісна оцінка. Збільшення сум депозитів банку свідчить про зростання депозитної бази банку. При цьому також необхідно проаналізувати їх якісну структуру. Чим вища частка депозитів клієнтів банку, залучених на довгостроковій основі, тим вища стабільна частина ресурсів комерційного банку, що позитивно впливає на його ліквідність і зменшує його залежність від міжбанківських позик.

Строкові депозити є найбільш стабільною частиною придбаних ресурсів, що дає банку можливість здійснювати кредитування на більш тривалі строки та під вищий відсоток. Оптимальний рівень строкових депозитів у ресурсній базі має становити не менш як 50 % [4, с. 118–119].

Коефіцієнт оборотності депозитних вкладень:

$$K_o = \frac{O_v}{B_{cр}}, \quad (1)$$

де O_v – оборот по видачі вкладів;
 $B_{cр}$ – середній залишок вкладів.

Характеризує кількість оборотів, що їх здійснюють депозитні вкладення за певний період часу [8, с. 95].
Тривалість одного обороту депозитних вкладень:

$$T_o = \frac{D}{K_o}, \quad (2)$$

де D – кількість днів у періоді.

Позитивним є збільшення показника, що свідчить про стабільність вкладів [8, с. 95].
3. Рівень осідання коштів на рахунках за вкладками:

$$P_o = \frac{З_k - З_п}{H} 100\%, \quad (3)$$

де $З_k$ – залишок вкладів на кінець року;
 $З_п$ – залишок вкладів на початок року;
 H – надходження на рахунки за вкладками.

Характеризує стабільність депозитної бази банку [1, с. 119].

4. Коефіцієнт використання депозитів:

$$K_v = \frac{K}{B}, \quad (4)$$

де K – середні залишки за кредитними вкладеннями;
 B – середні залишки за залученими вкладеннями.

Показує відсоток залучених коштів, розміщених у кредити. Якщо коефіцієнт вище 75 % – банк здійснює агресивну кредитну політику, якщо менше 65 % – пасивну.

Для характеристики здатності банку залучати депозити визначають коефіцієнт співвідношення позик і депозитів. Його високе значення свідчить про низьку ліквідність, що є наслідком зменшення депозитної бази [8, с. 95].

На сьогодні обсяг готівки на руках у населення є досить значним, і ті комерційні банки, які зможуть запропонувати індивідуальним вкладникам більший комплекс високоякісних послуг, отримають у своє розпорядження значні суми додаткових ресурсів.

На думку автора, задля вдосконалення депозитної політики вітчизняних банків слід виконати ряд дій.

1. Вести систему страхування депозитів, яка полягає у створенні системи захисту грошових вкладів, що знаходяться на депозитних рахунках у банках, на випадок банкрутства цих банків. Система депозитного страхування породжена дворівневою банківською системою і функціонує практично в усіх країнах з розвинутою ринковою економікою.

2. З метою забезпечення більшого надходження коштів на строкові та ощадні депозитні рахунки доцільно спростити режим функціонування відповідних рахунків, а саме порядок зарахування коштів на вклади, видачі готівки та перерахування з депозитних рахунків. Варто більш широко застосовувати строкові вклади з додатковими внесками, а також скоротити обмеження на здійснення розрахунків із використанням коштів, що містяться на депозитах.

Оскільки для ефективної діяльності банку необхідне постійне залучення ресурсів, а фінансова ситуація в країні дуже мінлива, то дана тема потребує подальшого дослідження.

Дане дослідження не є завершеним, а потребує подальшого аналізу та виявлення шляхів покращення управління депозитними операціями банків.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Васюренко О. В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків : навч. посібн. / Васюренко О. В. – К. : Знання, 2006. – 463 с. 2. Дмитрієва О. А. Оптимізація депозитної діяльності комерційного банку / О. А. Дмитрієва // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 138–145. 3. Мороз А. М. Банківські операції : навч.-метод. посібн. для самостійного вивчення дисципліни / Мороз А. М. – К. : КНЕУ, 2010. – 384 с. 4. Неизвестна О. В. Операції комерційних банків по залученню коштів: сучасні технології та світові тенденції розвитку / О. В. Неизвестна // Фондовий ринок від 10.08.2007. – № 31. – С. 2–5. 5. Про банки і банківську діяльність : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua>. 6. Ачкасова К. О. Визначення облікових процедур за депозитними операціями [Електронний ресурс] / Ачкасова К. О. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/2011_7/u1107ach.pdf. 7. Табачук Г. П. Фінансовий облік у банках : навч. посібн. / Г. П. Табачук, О. Н. Сарахман, Т. Н. Бречко. – К. : УБС НБУ, 2009. – 423 с. 8. Мішина С. В. Аналіз у бюджетних та кредитних установах : конспект лекцій / С. В. Мішина, О. Ю. Мішин. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2007. – 144 с.